

Таким чином, творча спадщина Г. Ващенко становить значний інтерес і має велике практичне значення як для сучасників, так і для майбутніх дослідників, педагогів, вихователів і батьків. Це означає, що суспільству сьогодні належить серйозно підійти до формування в учнів патріотизму, національних і духовно-моральних якостей особистості, творчо використовуючи спадщину видатного педагога.

Список використаної літератури

1. *Бойко А. М.* "... Служба Богові й Батьківщині" : Григорій Ващенко: альтернатива поглядів і оцінок : наук.-метод. посіб. / А. М. Бойко ; Полтав. держ. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка.
2. *Бугайцева Г.* Принципи патріотичного виховання української молоді : (зі спадщини Григорія Ващенко) / Г. Бугайцева // Історія в шк. – 1999. – № 5. – С. 7–10.
3. *Вишневський О.* Григорій Ващенко на тлі актуальних завдань сучасної української педагогіки : (етюди до системного аналізу) / О. Вишневський // Ващенко Г. Праці з педагогіки і психології / Г. Ващенко. – К., 2000. – С. 3–29.
4. *Вишневський Омелян.* Національне і громадянське виховання / О. Вишневський // 10 років школи громадянства : зб. матеріалів до 10-ліття Пед. т-ва ім. Григорія Ващенко / Всеукр. пед. т-во ім. Григорія Ващенко. 2005. - С. 64-70.
5. Григорій Григорович Ващенко // Персоналії в історії національної педагогіки. 22 видатних українських педагоги: підручник / А.М. Бойко, В.Д. Бардінова та ін. – К. : Професіонал, 2004 – С. 426-459.

Анастасія Кокарєва

НАЦІОНАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ПІДРОСТАЮЧОГО ПОКОЛІННЯ У СПАДЩИНІ ЯКОВА ЧЕПІГИ

Зміни, які відбуваються сьогодні в сферах духовного та соціально-економічного життя українського народу, супроводжуються оновленням системи освіти та її негайного реформування на основах досягнення нашої культури, національних засадах та багатовікового досвіду в галузі освіти. В цьому контексті важливим є поєднання сучасної педагогічної думки, вивчення надбань попередніх поколінь та інновацій. Чільне місце серед відомих постатей науки займає Яків Феофанович Чепіга педагог, громадський діяч, автор багатьох проектів та підручників.

Метою даної статті є аналіз поглядів видатного педагога Якова Чепіги на національне виховання у школі.

Аналіз сучасних досліджень показує, що спадщина Я. Чепіги є досить великою та різносторонньою. Багато видатних українських педагогів присвятили свої праці просвітницькій діяльності Я. Чепіги, серед них: Г. Васькович, О. Вознюк, Н. Гупало, І. Зайченко, Л. Медвідь, С. Сисоєва, О. Сухомлинська та інші.

Головною ідеєю Я. Чепіги було створення нової української національної школи, національної системи освіти та виховання, яку він висвітлював у своїх працях: «До національної школи», «Національність і національна школа» (1910 р), «Національне виховання», «Грунтовні принципи нормальної школи».

Найяскравіші засади нової школи насамперед виражаються у вихованні дітей та їх навчанні українською мовою. Педагог пропонує створити таку школу, де школяр зможе вчитися духовному та справжньому на народній культурі. Тому Я. Чепіга окреслив принципи української школи, суть яких полягала в тому, що :

- а) український вчитель має активно виявляти власні ідеї;
- б) школа повинна відповідати інтересам народу та бути народною;
- в) освіта повинна викладатися рідною мовою - бути національною;
- г) школу потрібно будувати так, щоб не порушувати прав дитини, її свебічного розвитку та індивідуальних рис.

Я.Чепіга висуває головну вимогу до національної школи – це викладання рідною мовою. У праці «Національність і національна школа» педагог неодноразово пов'язував мовлення, розвиток мислення та дії дитини. Адже існує закон послідовності, який поєднує мову з асоціаціями, які існують в словах, реченнях. Тому педагог пропонує концепцію щодо рідної мови в українській школі: скарб народу – це рідна мова, у ній криються найкращі досягнення культури народу, мова – то минуле сучасне та духовне нації та індивідуу.

«Рідна мова – це народний скарб; в ній зібрано й сховано найцінніше, найкраще та найдорожче – все, що підносить людину до найвищих ступенів культурного рівня, на чім базується її поступове моральне й культурне життя - його минуле і майбутнє. Мова – то праця народного духу, його жива діяльність. І через те вона стає яскравим виразом окремої людини і цілої народності» [1, с. 51] – так писав великий педагог у своїй праці «Національність та національна школа».

Також особливу роль у справі національного виховання дітей Яків Феофанович відводив учителеві. У своїй праці «Самовиховання вчителя» він пише, що вчитель не лише вчить, дає знання, а виховує, формує риси індивідуума спрямовані на діяльність у громаді. Учитель повинен розуміти, що він є взірцем для дитини і що його поведінка та думки є прикладом для наслідування. Видатний педагог припускав, що дуже часто саме вчитель, а не батьки буде займати головне місце у формуванні стандартів та довершеності дитини. Тому вчитель повинен всамодосконалюватися, та пам'ятати, що він має справу з дітьми – живими істотами, кожному з яких притаманні індивідуальні природні здібності. А завдання вчителя полягає у всебічному їх розширенню, що можливо лише за умови досконалого вивчення «об'єкта виховання» - індивідуальні особливості дитини, її родини, способу життя в сім'ї.

Вчитель повинен бути готовим працювати з дітьми тієї нації, серед якої проживає. «У цьому зв'язку конче потрібно, щоб школа мала за вчителя особу однієї національності з дитиною, виховану на спільному рідному ґрунті з нею. А ті, хто не своєю волею мусить вчити в чужій школі, повинен прийняти культуру, мову національні ідеали того народу, дітей якого мають вчити» [2, с. 12]. В своїй педагогічній діяльності вчитель користується цілим арсеналом виховних заходів. Серед них – екскурсії на природу, відвідування історичних пам'яток, проведення тематичних уроків. Я. Чепіга підкреслює, що головне для педагога – це самовдосконалення в різних його проявах: «Щоб бути дійсним прикладом іншим, треба вчителю досягнути висоти загальнолюдських чеснот» [2, с. 10].

Я. Чепіга говорив, що не можна відкидати такий фактор виховання підростаючого покоління, як сім'я. Яків Феофанович називав сім'ю – «колискою». Він

мав на увазі ідеальну повну українську сім'ю, яка свідомо ставиться до своїх обов'язків у вихованні. «Сім'я утворює ґрунт морального виховання, у ній дитина здобуває правила поведінки, в сім'ї розвиваються внутрішні – гарні й погані почуття, і вдача набирає рішучого напрямку в той або інший бік» [3, с. 29]. Адже сімейні стосунки дорослих впливають на особисте життя дитини. Чи буде вона щасливою повністю залежить від тієї моделі сім'ї в якій вона проживає.

Окрім вище наведених факторів виховання дитини Я. Чепіга називає ще доквілля. Видатний педагог переконував, що всі найкращі якості в дитини найпростіше виховати в праці, дії. Природа викликає в дитини позитив, необхідність допомагати птахам та звірям виховує в юного покоління почуття милосердя, доброти, співчуття, совісті та честі.

Педагог радить показувати дитині тільки позитивне, навчати щирості, правдивості, прищеплювати почуття гордості. Він переконаний, що всі погані риси та розчарування у дитини з'являється на основі того прикладу, який вона бачить зі способу життя оточуючих її людей.

Я. Чепіга в своїх статтях пише, що моральне та національне є нерозривним поєднанням впливу на дитину. Українська педагогіка увібрала в себе найкращі традиції виховання дитини: повага до дідуся та бабусі, любов та повага до батьків, милосердя до тварин, повага до звичаїв свого народу. Дитині потрібно показати, збудити її увагу, інтерес, пробудити в неї гордість за належність саме до цієї нації. З маленького бажання бути схожим на когось мужнього та сильного, на якогось історичного героя, починається велике прагнення зробити світ кращим, бажанням творити добро, допомагати іншим.

Мета кінцевого результату національного виховання – це доросла людина, з власним «Я», людина, яка усвідомлює себе українцем, яка гордиться здобутками своїх предків, несе у світ духовно-багате та індивідуально-національне вираження.

Щоб діти стали народом, творцями своєї долі, необхідно, аби вони за час навчання в школі міцно засвоїли духовність, культуру рідного народу, глибоко пройнялися його національним духом, способом мислення і буття.

Таким чином, Яків Чепіга зробив великий внесок в національне виховання підростаючого покоління своїми працями, в яких висвітлював проблеми тогочасної школи та розвинув нову, сучасну, яка виховувала справжнього патріота та громадянина своєї Батьківщини. Отже всі ті питання, які педагог розглядав у своїх працях є актуальними і в сучасному етапі розвитку освіти.

Список використаної літератури

1. Богданець – Білоскаленко Н. Науково – педагогічна діяльність Якова Чепіги: головні напрямки та зміст / Наталія Богданець-Білоскаленко. – К. – с. 3-4.
2. Чепіга Я. Ф. Самовиховання вчителя / Яків Феоданович Чепіга. К. : Українська педагогічна бібліотека, 1914 – с. 10 - 12.
3. Богданець – Білоскаленко Н. Проблема нової Української школи у працях Я. Чепіги / Наталія Богданець-Білоскаленко. С. 29.